יסודי אחר של השבת: מקומיות. "אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי", קבעה התורה סביב ירידת המן, וחז"ל למדו מכך על קיומו של "תחום שבת" המגביל את התנועה אל היישוב שבו אדם חי. עיקרון זה – לצד איסורי המלאכה, המונעים שימוש במכוניות – אחראים לקהילתיות החזקה שממנה נהנות קהילות שומרות־שבת. כשאי אפשר ללכת רחוק, נוצרים קשרים טובים עם המעגל הקרוב.

בשנים האחרונות מרבים לדבר על יתרונות המקומיות: התמיכה בעסקים מקומיים, החיזוק של המארג הקהילתי, וגם החתירה לעירוב שימושים בתכנון אורבני. סגרי הקורונה העצימו את המגמה כאשר אילצו אותנו לגלות את הפנינים הנמצאות, לעתים קרובות, בתוך ה"אלף מטר" שסביבנו (מידה הקרובה לאותו 'תחום שבת' הלכתי, אלפיים אמה).

את ה'שבת הישראלית' אפשר לשדרג על ידי הוספת המרכיב המקומי. הכניסה חינם, אך לתושבי הסביבה הקרובה בלבד. זה אולי נראה מגביל בתחילה, אך בסופו של דבר זה יוביל לעוד ועוד פיתוח של אתרים מקומיים וימנע את הפיכת ה'שבת הישראלית' ממיזם של העצמת השבת למיזם של רידודה לעוד יום של צריכה – גם אם הפעם זאת צריכת תרבות. ככלל, אם יש לקח שהשבת מלמדת את שומריה הרי הוא זה: הגבלות, דבר שלרוב מקטין אותנו, הן לא פעם דווקא הגורם העיקרי המאפשר לנו להשתחרר, ולכונן מרחב חלופי המביא ברכה לחיינו.

יואב שורק

דרור אידר

אין בין שנאת ישראל לשנאת מדינתו

לא מדובר בביקורת על מדיניות ישראל אלא באובססיה, שבבסיסה התנגדות לעצם קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית. אין מילה אחרת: זוהי אנטישמיות

במאי 2016 אימצה הברית הבינלאומית לזיכרון השואה, IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance), הגדרת עבודה עדכנית לאנטישמיות. הגדרת העבודה סיפקה לממשלות ולארגונים שאימצו אותה כלים לזיהוי, לבדיקה ולהתמודדות מוסרית ומשפטית עם התופעה העתיקה של שנאת ישראל.

בנוסח ההגדרה נאמר, בין היתר, כי "אנטישמיות היא תפיסה מסוימת של יהודים, שיכולה לבוא לידי ביטוי בתור שנאה כלפי יהודים. ביטויים מילוליים וגופניים של אנטישמיות מכוונים כלפי יחידים, יהודים או לא־יהודים, ו/או נגד רכושם, נגד מוסדות של קהילה יהודית ואתרים דתיים".

החידוש שבהגדרות אלה הוא בהתייחסותן גם לביטויים נגד מדינת ישראל כביטויים אנטישמיים. למשל: "הכחשת זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית, בין היתר באמצעות הטענה שקיומה של מדינת ישראל היא יוזמה גזענית"; וכן: "יישום סטנדרטים כפולים כלפי ישראל בדרישה ממנה לנהוג באופן שאינו מצופה או נדרש מכל אומה דמוקרטית אחרת".

שליחי משרד החוץ המסורים בנציגויות השונות בעולם עסוקים כל העת במאבקים נגד ההחרגה לרעה של ישראל – אם זה במוסדות האו"ם, כגון מועצת זכויות האדם וארגון הבריאות העולמי בז'נבה, או עשרות ההחלטות השנתיות נגדנו במליאת האו"ם בניו־יורק; ואם זו כוונתה של התובעת הראשית של בית הדין הבינלאומי בהאג, פאטו בנסודה, לחקור את ישראל על "פשעי מלחמה", כלומר על כך שהעזנו להגן על משפחותינו ואזרחינו במבצע צוק איתן (2014) מפני פגיעתו הרעה של ארגון חמאס. זאת בעוד פשעי מלחמה אמיתיים מתבצעים ברחבי עולם, ללא דורש.

לבני שיחי באיטליה ובאירופה סיפרתי לא פעם על תמונה שנחרתה בזיכרוני בערך באותה תקופה של המערכה בעזה. בעולם התפרסמו הזוועות שארגון דאע"ש ביצע בבני המיעוט היזידי, ואולם הסנטימנט העולמי לא התקרב לעוצמות הזעזוע שהתרגלנו אליהן ביחס לכל פעולה של ישראל מול הפלסטינים. בתמונה המדוברת נראתה אישה יזידית נושאת שלט עליו נכתב באנגלית (אני מצטט מהזיכרון): "הטרגדיה של היזידים היא שאויביהם אינם יהודים". ואידך זיל גמור.

מכיוון שההגדרות אינן מחייבות, אימוצן תלוי בבחירתן של הממשלות השונות. איטליה פועלת רבות לשימור זכר השואה, בין השאר כחלק מחשבון נפש לאומי בלתי נגמר על חלקה בזוועות התקופה. עם זאת, קבלת הגדרת האנטישמיות של IHRA הייתה תלויה ועומדת עד שאומצה רשמית בינואר 2020.

מאז הגעתי לרומא בספטמבר 2019, כשגריר ישראל באיטליה, פעלנו כדי לשכנע את דעת הקהל ואת קובעי המדיניות באיטליה לאמץ את ההגדרה הזו. בין היתר, זמן קצר לפני שאימצה ממשלת איטליה את הגדרת העבודה החדשה, באמצע ינואר 2020, נשאתי בסנט האיטלקי נאום בנושא, שהתמקד ב"אנטישמיות החדשה" שעיקרה אנטישמיות ישנה במסווה של התנגדות לציונות ולישראל כמדינה יהודית.

בעקבות ההחלטה המבורכת של ממשלת איטליה מינה ראש הממשלה דאז, ג'וזפה קונטה, את פרופ' מילנה סנטֶריני לנציבה האחראית לטיפול באנטישמיות, והטיל עליה להכין דו"ח שיספק כלי עבודה משפטיים הן לממשלה והן לרשויות החוק. הנציבה ביקשה משגרירות ישראל נייר עמדה בנושא, וחיברנו אותו על בסיס אותה הרצאה בסנט. הרי הוא לפניכם.

***

גבירתי הנציבה, פרופ' מילנה סנטריני, שלום רב.

לבקשתך, הריני שולח לך את עמדתנו ביחס למצב האנטישמיות בזמן הזה.

1

שאלת האנטישמיות היא סוגיה עתיקת יומין, כמעט משחר לידתו של העם היהודי. המונח

אמנם קיים רק מסוף המאה ה־19, אבל עוד קודם לכן כינו אותו בשמות שונים שעיקרם דומה: התנגדות לקיומו של העם היהודי בעולם. ולא רק השמות לשנאה הזאת שונים, גם המסכות שהשונאים עוטים על פניהם – כדי להסוות את רצונם בהשמדתנו – שונות.

האופן שבו ישראל נתפסת באירופה, קשור לשכבות עומק היסטוריות, תרבותיות ודתיות שנמצאות בבסיס הציוויליזציה המערבית. כפי שכולנו יודעים, קיימת סימביוזה ארוכת יומין בין העם היהודי לבין אירופה. העם היהודי הוא יצור היברידי: דת ולאום כרוכים בזהותו ללא הפרד. הזהות הזאת מבלבלת, במיוחד בתקופה שבה הפרדנו בין הדת לבין הכנסייה, אבל עובדה היא: מדובר בשני צדדים של האישיות הקולקטיבית שלנו. משום כך, ההתנגדות לקיומנו מבחינה דתית או מבחינה לאומית היא שני צדדים של אותו מטבע.

2

במשך אלפי שנים נדדנו כעם בין עמים ומדינות, מבקשים מנוח לכף רגלינו. בכל מקום שאליו הגענו, תרמנו ככל יכולתנו לתרבות, לכלכלה, למשפט, למוסר, לספרות וגם לפוליטיקה. יהודים גם הקריבו את חייהם באלפים רבים בצבאות השונים של מדינות אירופה. אמרתי "תרמנו" – כשהרשו לנו לתרום. חשבו על אירופה במאתיים השנים האחרונות ללא היהודים ותבינו את התרומה העצומה שלנו לחיים של כל אזרח ביבשת הזאת.

על פי רוב לא ביקשנו אפילו תודה, רק שיניחו לנו לחיות על פי אמונתנו, שלא יכפו עלינו לעזוב את הערכים שדבקנו בהם ושהגדירו את קיומנו. על פי רוב לא הניחו לנו. גם לאחר שתרמנו, גירשו אותנו במקרה הטוב, ורצחו אותנו במקרה הרע.

האמת היא שתמיד ידענו שאנחנו אורחים. אורחים לרגע או לאלף שנה. אורחים – מפני שמעולם לא הפסקנו לחלום לשוב הביתה. המשורר בתהילים ביטא את חלומנו הגדול בן אלפי השנים: "בְּשׁוּב ה׳ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים". אנחנו זכינו להגשים את חלום הדורות הזה בישראל העצמאית.

3

בכל שנה בקיץ, אנחנו מציינים את יום האבל הלאומי על חורבן ירושלים – החורבן האחרון אירע בידי האימפריה הרומית בשנת 70 לספירה. אחרי החורבן הגדול הובלו שבויים יהודים לרומא להשתתף בתהלוכת הניצחון של טיטוס ואספסיינוס, שהייתה תהלוכת השפלה ליהודה השבויה.

לו הצלחנו לשאול אחד מהשבויים המעונים הללו, יהודים ירושלמים שספגו מההמון יריקות בוז ולעג – תוך שהם נושאים על כתפיהם את כלי המקדש החרב – "יהודי, מה החלום שלך?" לבטח היה עונה: לשוב לארץ ישראל ולירושלים ולקומם הריסותיהן, ואז לחדש את מלכות ישראל העצמאית.

הוא היה עונה כך, מפני שמעולם – עד היום – לא הפסקנו להישבע בשבועת גולי יהודה הראשונים, עוד במאה השישית לפני הספירה: "אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם – תִּשְׁכַּח יְמִינִי; תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי, אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי". אפילו בטקס נישואין, לאחר שחוזרים על השבועה העתיקה הזאת, נוהגים לשבור כוס, זכר לכך שהשמחה לא שלמה, כל

עוד ירושלים חרבה. גם כיום נותר המנהג להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו.

4

הציונות היא המימוש הפוליטי של החלום הזה: לשוב לארץ אבותינו ולחדש בה את עצמאותנו. היהודים הקימו את התנועה הציונית ברגע היסטורי מיוחד בסוף המאה ה־19. במונחים ריאליים הם היו משוגעים. חלק מהם הושפע עמוקות מתחייתה של איטליה באמצע המאה ה־19. למדנו מכם.

לפני כמאה שנה, באפריל 1920, פה באיטליה, בסן־רמו, התקבלה לראשונה ההכרה בזכות ההיסטורית של העם היהודי על ארץ ישראל, כשהמעצמות העולמיות דאז החליטו מה לעשות עם שטחי האימפריה העות'מאנית שקרסה. הן שמעו את דרישות הערבים והיהודים (בראשות ד"ר חיים וייצמן, מנהיג התנועה הציונית דאז), ולאחר מכן החליטו להגשים את דרישות היהודים להקמת בית לאומי בפלשתינה. הן העניקו כ־99 אחוזים מהשטח לעמי ערב, וכאחוז מהשטח – ארץ ישראל ההיסטורית – לעם היהודי.

אגב, השם פלשתינה ניתן לארצנו במאה השנייה לספירה על ידי הקיסר אדריאנוס, לאחר שנמאס לו ממרידות היהודים. הוא קיווה שאם ישכחו את השם יהודה או ישראל, היהודים יאבדו את הרצון לשוב ולחדש את ריבונותם על ארצם. זה לא עזר. החלום שלנו היה חזק מהאימפריה הרומית האדירה. נביאי ישראל לא רק ניבאו את חורבננו, אלא גם הבטיחו לנו לשוב הביתה לציון. הדברים נמצאים בתנ"ך, אבל גם במסורות אחרות, למשל בקוראן בסורה החמישית, שם קורא אלוהים לעם היהודי להיכנס לארץ ישראל ולרשת אותה.

5

יהודים הצליחו לחיות בלי ארץ ובלי ממשלה ובלי צבא במשך אלפי שנים. אבל הקיום שלנו היה תלוי על בלימה, קיום על תנאי. הקיום המלא שלנו היה הגשמת החלום העתיק: לחיות בארצנו כבני חורין כמו כל עם נורמלי. השואה חידדה את השאיפה הזאת – הלקח הגדול שלמדנו ממנה אינו מסתכם רק בלימוד כיצד הידרדרה החברה האירופית למצב שבו התגייסו רבים בתוכה כדי להשמיד עם שתרם כה רבות לאנושות.

לא די בלקח הזה. הלקח הנוסף הוא שאיננו יכולים להתקיים ללא מרכז מדיני וריבוני במולדתנו העתיקה. מדינת ישראל היא תעודת הביטוח של כל יהודי העולם. מכוחה – גם מכוחה – הם יכולים לזקוף את קומתם בארצות השונות שבהן הם חיים, ובמקרה הצורך – כשהמצב נעשה רע, הם תמיד יכולים לשוב הביתה.

6

בעת החדשה, כשהיהודים ביקשו להשתלב בקרב האומות שבתוכן הם שכנו, האנטישמים אמרו שזה בלתי־אפשרי, מכיוון שהיהודים אינם רק דת, אלא עם, ולכן אין לקבל מצב של "עם בתוך עם". כשהיהודים נואשו מאירופה, והקימו תנועה לאומית – הציונות – כדי לחזור הבית לציון, למולדת הישנה, כדי להקים בה מדינה – שוב אמרו האנטישמים שזה בלתי־אפשרי, אבל הפעם מכיוון שהיהודים אינם לאום אלא רק דת.

הם ממשיכים לטעון זאת גם כיום, ובמקביל לתמוך בדרישות הפלסטינים. הדברים קשורים זה בזה. הנה סעיף 20 באמנה הלאומית הפלסטינית – המסמך המכונן של אש"ף:

הצהרת בלפור ונוסח המנדט ומה שנבע מהם ייחשבו בטלים. טענות הקשר ההיסטורי או הרוחני של היהודי לפלסטין אינן עולות בקנה אחד עם אמיתות ההיסטוריה, או עם מרכיבי המדינה במשמעותם האמיתית. היהדות כדת שמימית [דהיינו של התגלות] איננה לאומיות בעלת מציאות עצמית, וכמו כן אין היהודים עם אחד, שלו אישיותו העצמית, אלא הם אזרחים במדינות שבהן הם מצויים.

הסעיף המזעזע הזה מעולם לא שונה! היהודים על פי מנסחי האמנה הזאת אינם עם אלא דת, ולכן לא זכאים לארץ משלהם. ובכלל, אין קשר היסטורי או דתי בין היהודים לבין ארצם. ממש כמו ההכחשה של עובדות המדע ביחס לכדור הארץ הסובב את השמש. הם נשענים על הנטייה האנושית שככל שהאבסורד גדול יותר, כך גדל הסיכוי שיקבלו אותו.

כדאי לזכור כי ההכחשה הזאת של הקשר הפשוט והברור של העם היהודי עם ארצו העתיקה מכחישה גם את השורשים הנוצריים בארץ הקודש. החוצפה הזאת כה גדולה, עד שבנרטיב הפלסטיני גם ישו היה פלסטיני. כך שמעתי במו אוזניי ממחמוד עבאס, יו"ר הרשות הפלסטינית. הוא גם חזר לא פעם והצהיר שלעולם לא יכיר בישראל כמדינה יהודית.

7

הפלסטינים אינם לבד; לתפיסה הזאת יש שותפים מסוימים גם בפוליטיקה האירופית ובקרב האינטליגנציה האירופית. התפיסה הזאת, שאינה מכירה בנו כעם והשוללת את לאומיותנו, שאינה מכירה בלגיטימיות של ישראל כמדינה יהודית – המדינה היהודית היחידה בעולם – אינה רק טקטיקה, אלא אסטרטגיה פוליטית ארוכת טווח עם היבטים אנטישמיים מובהקים.

כפי שאמרתי, האנטישמים למדו להסתוות מאחורי תחליפים; הם למדו להחליף אנטישמיות באנטי־ציונות. אבל אנטי־ציונות פירושה התנגדות לשיבת עם ישראל לציון, שיבת היהודים למקום היחיד שבו יוכלו לחיות חיים יהודיים מלאים, הן מבחינה דתית הן מבחינה לאומית.

מבחינה זו, אנטי־ציונות פירושה להתנגד לקיומנו המלא כעם חופשי בארצו המפתח את מורשתו העתיקה. זו אינה ביקורת לגיטימית על מדיניות ממשלת ישראל, אלא התנגדות לעצם קיומנו, התנגדות לחלום הדורות. אנחנו המדינה היחידה החברה באו"ם שעד היום מתווכחים על עצם קיומה.

8

ביחס לשאלת האו"ם וארגוניו השונים. לאנטישמיות החדשה יש ביטוי גם באופן העיסוק המתמיד בישראל לרעה. לאו"ם ולמדינות העולם יש אמת מידה כפולה בבואם לשפוט את ישראל. מה שמותר למדינות אחרות בתחום ההגנה העצמית, בתחום הפיקוח על הגבולות, בתחום הבנייה, בתחום השמירה על חוק וסדר – מושם תחת סימן שאלה מתמיד בזירה הבינלאומית כשזה מגיע לישראל.

ארגון הבריאות העולמי מצביע על התוכנית השנתית שלו. בתוכנית קיים פרק העוסק במצבי משבר בעולם – סומליה, ונצואלה, סוריה, תימן ועוד – והאופן שבו הארגון מטפל בהם ועוזר לבריאות האזרחים שם. לאחר שההצבעה מסתיימת, מתקיימת הצבעה נוספת נפרדת, רק על ישראל ועל טענות שקריות שכביכול אינה דואגת

לבריאות הפלסטינים או האזרחים ברמת הגולן. מדובר בשקרים, מפני שהנתונים גלויים לכולם. התושבים ברמת הגולן קיבלו אזרחות ישראלית והם זכאים לטיפול במערכת הבריאות הטובה במזרח התיכון. הפלסטינים מקבלים עזרה קבועה בשירותי הבריאות, במיוחד בתקופת משבר הקורונה. אלו עובדות שקשה לסתור אותן. אבל לארגון הבריאות העולמי חשוב להחריג את ישראל ולטפל בה בנפרד משאר העולם. גם זאת אנטישמיות. ומדובר בדוגמה אחת מני רבות.

כך בעצרת האו"ם. רוב החלטות הגינוי המתקבלות שם מדי שנה, הם נגד מדינה אחת בעולם... ישראל. מבחינתנו, אין לתופעה הזאת הסבר אחר לבד מאנטישמיות. ביקורת על מדיניות ישראל היא לגיטימית בהחלט, ואנחנו קשובים לה. אבל פה מדובר באובססיה שעיקרה דה־לגיטימציה לישראל והעמדתה מחוץ למשפחת העמים מאחורי מסווה של שקרים. לצערנו, אירופה משתפת פעולה עם תיאטרון האבסורד השקרי הזה.

האבסורד הזה אינו חדש, זאת אמנות עתיקת יומין שימיה מגיעים עד לבלעם, אותו נביא קדמון – אם נרצה, אינטלקטואל של זמנו – שמברכותיו אי אז לפני כ־3,000 שנה למדנו על הארס שביקש לפזר בדעת הקהל נגדנו. כך נאמר בספר הרביעי של תורת משה: "כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ – הֶן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב". אתם לא שייכים למשפחת האומות, אמר. לכאורה, יכולנו לקרוא את הדברים כשבח לעמנו על ייחודו, אבל מה שנמצא בשורש דבריו של בלעם מצוי גם בשורש ההחרגה של ישראל כיום: הרצון לסמן אותנו כתופעה לא נורמלית וממילא לא לגיטימית. זה השורש האידיאי של האנטישמיות, וממנו התפתחו וצמחו לממדים מפלצתיים הזוועות שעמנו חווה בהמשך ההיסטוריה מידם של עמים שונים.

התשובה לכך היא כמובן חיים עצמאיים במדינה משלנו, ללא הסתמכות על שולחנם של אחרים ועם יכולת מוכחת להגן על עצמנו. אבל גם את האופן הזה של חיינו כעם בין העמים אין האנטישמים מוכנים לקבל.

9

ואכן, מי שמתנגד לעצם קיומה של מדינה יהודית אחת בין מאות מדינות בעולם – הוא אנטישמי. באופן די אירוני, מבחינה היסטורית, הקמתה של מדינת ישראל מאפשרת לאנטישמים הישנים להחביא את שנאתם מאחורי התנגדות "רק" למדינה היהודית. הפעולה של האנשים הטובים פה ובמקומות אחרים נועדה לעקור מהשורש לא רק את האנטישמיות הישנה, אלא גם את זו החדשה.

העיקרון הזה נוסח בבהירות בהגדרות האנטישמיות של IHRA. לטעמי, זה החידוש הגדול שלהן, ואנחנו שמחים על כך שבינואר האחרון קיבלה הממשלה האיטלקית את ההגדרות הללו. יש בזה – כמו גם במינוייך לנציבה האחראית על מצב האנטישמיות כאן – צעד חשוב למיגור התופעה הזאת.

המאבק באנטישמיות הישנה והחדשה הוא בראש ובראשונה מאבק לטובת החברה פה. ההיסטוריה בעולם המערבי הראתה שהאנטישמיות היא נייר לקמוס המעיד על ריקבון בחברה ומבשר על התמוטטותה. מי שחרד לגורל החברה שבה הוא חי, צריך

להילחם באנטישמיות, כולל מאבק נגד האנטי־ציונות, כלומר האנטישמיות החדשה. המאבק באנטישמיות הישנה והחדשה הוא תעודת הביטוח של החברה באירופה בכלל ובאיטליה בפרט.

אנחנו מקווים שהאמיתות הללו שנחתמו בדמים רבים במהלך ההיסטוריה הארוכה של עמנו, כולל מוראות המאה ה־20 ועד לימינו ממש, ינוסחו באופן שייתן לרשויות המתאימות כלים משפטיים ומנהליים לפעולה ממשית נגד אלה המכחישים את זכותו של העם היהודי לחיות כעם חופשי בארצו העתיקה במדינה היהודית היחידה בעולם, היא מדינת ישראל.

בכבוד רב,

דרור אידר, שגריר ישראל באיטליה

ישי שנרב

מלכודת ה"מאמין/ה לך"

הפקפוק בקיומה של אמת שאפשר להוכיחה הוא נמר שאפשר לרכוב עליו - אבל לא כדאי ליפול מהגב שלו. תשאלו את משפחת עוז, או את נעלבי אבישי בן-חיים

מאז פרסמה גליה עוז את ספרה 'דבר שמתחפש לאהבה', המתאר מסכת של מכות והתעללויות, לטענתה, מצד אביה הסופר עמוס עוז, גם אני עוקב בעניין אחרי ההתבטאויות של בני המשפחה המפוצלת.

כותב דניאל עוז, בנו הצעיר של עמוס: "אתה קניבל עד שיום אחד לוקחים ביס מבשרך, או מבשלים את חברך. וההבנה נוחתת עליך, כמה נורא הוא הקניבליזם. חטאתָ. פשעת. אתה משחזר בליבך את כל מי שאכלת וקיבתך מתהפכת. ובך אתה נשבע – לעולם לא עוד, לא אתה, לעולם לא תיקח עוד חלק בטירוף הזה, גם לא תשתוק, לעולם תעמוד נגדו, תילחם בו עד חורמה, לא יישא גוי אל גוי מזלג כל עוד זה תלוי בך. ולמחרת יונח אדם לפניך ותגיד: במילא כולם סועדים. העובדה הרי מוגמרת. המנה כבר הוצעה לפניי. יש סכו"ם. ברומא התנהג כרומאי, נו, אפילו הנזלל אכל את חבריו – מה זה אכל? בלי מעצורים. הבנאדם התפטם, תראו איזה שמן הוא. כמה בשר על עצמותיו. זה פשוט מעורר קבס, וגורם לי לרייר".

ובאמת, מעבָר על החשבונות של דניאל ואחותו הבכורה פניה ברשתות החברתיות בימים שמאז פרוץ הפרשה מעורר תחושה של צפייה בניצודים שהנמר שרכבו על גבו ניער אותם מעליו וכעת הוא משחר לטרף. תארו לכם כיצד זה נראה מנקודת מבטם. יום אחד מגיע אחד האחים שלכם ומכריז קבל עם ועולם שההורים שלכם מפלצות. הוא מתאר התרחשויות שהייתם עדים להן, מאורעות שהייתם חלק מהם, והוא פשוט כותב דברים שאתם יודעים וזוכרים שהם שקר.